

Saskia Sassen kimdir?

1949 yılında dünyaya gelen Amerikalı sosyoloğun çocukluğu ve ilk gençlik yılları ailesinin 1950'de göç ettiği Buenos Aires ve ardından da İtalya'da geçti. Akademik kariyerine 1966'dan itibaren sırasıyla Fransa, Roma ve Buenos Aires'te süren felsefe ve siyaset bilimi eğitimiyle başladı. Master ve doktora derecelerini Indiana, Notre Dame Üniversitesi'ndeki sosyoloji ve ekonomi çalışmalarının ardından aldı.

Columbia Üniversitesi Sosyoloji Bölümü profesörlerinden olan Saskia Sassen, küreselleşme ve uluslararası göç alanındaki çalışmalarını kent sosyolojisi üzerinde yoğunlaştırmıştır. Son dönemde özellikle günümüzün dijital teknolojilerinin kentleri nasıl etkilediği meselesine eğilmiş olan Sassen, uluslararası sermayenin; devleşen, ülkelerin ötesine geçen kentleri nasıl etkilediğini anlatır; kentin yoksullarının bu uluslararası hareketten ne şekilde etkilendiğini analiz eder.

'The Global City: New York, London, Tokyo', 'A Sociology of Globalization', 'Territory, Authority, Rights: From Medieval to Global Assemblages', 'The Mobility of Labor and Capital: A Study in International Investment and Labor Flow', 'Cities in a World Economy', 'Losing Control? Sovereignty in an Age of Globalization', 'Guests and Aliens' adlı kitapların yazarıdır. Saskia Sassen, London School of Economics öğretim üyesi, ünlü sosyolog, kentbilimci Prof. Richard Sennett ile evlidir.

Muhteşem J. M. Coetzee yazmıştı: "Beckett, karşısında yegâne görevimizin - anlamsız ve beyhude olsa da - görev göredir kendimize yalan söylememek olduğu, teselliz, onursuz, şefkat umudu sunmayan bir hayat algısına sahipti."

İnzivanın mumuyla aydınlanan yazarlar, kendilerine akraba arar durur. Coetzee de Beckett'le ilgilenirken kendi hayat algısını aşikâr ediyor elbette.

Beckett'in Batı düşüncesinin ardındaki metafizik varsayımları deşen ve Derrida'ya örnek olan felsefi konumlanmasının altını çizirken kendi kazıp durduğu kuyusunun adresini veriyor.

Coetzee'nin başyapıtı (diğer romanları gibi) 'Utanç'daki hayat tasviri de teselli ve şefkat sunmayan, onursuz bir yerden başlar.

Rezalet, körlükle başlar, körlükle biter. Kendine yalan söyleyen, gerçeklikle yüzleşmeyi reddeden kahramanımızın utancidir söz konusu olan.

İyimserlik üstüne bir hayat duruşu inşa etme derindeyken, has edebiyat elinizden tutmayacak. Beckett'in iyimserlik kokan birkaç notunu da zehirleyen, korkunç bir kuşkuçuluk, kapkara bir mizah değil midir?

Umuda sarılmanın imkânsız olduğu demlerde hakikati kucaklama merakı.

Hakikatin özgülleştirici olduğuna yönelik sofu bir inanç.

Brecht ile can yoldaşı Walter

Benjamin'in birlikte geliştirmiş olduğu 'asgari insanîyet programı'nı hatırlıyor insan. Brecht'in savsözü: "Eski iyi şeylerle değil, yeni kötü şeylerle işe başlamak yeğdir."

İyimserlik, dostluk kurmaya hazır olmaktır. Faşizmin yükselişini yaşarken, karamsarlığın en derininden müthiş bir akıl, olağanüstü bir gelecek hissi yaratmışlardı birlikte.

Gelecek hissini yaratan, yeni bir dile çalışmaktır. Edebiyatçı suyun başında durur.

Şu berbat dünyanın üstüne kurulmuş olduğu yalanları görür, onların açtığı çatlakları gösterir.

Zamanın insanı nasıl yoğurduğunun kaydını çıkarır.

Bir tür kehanettir, has edebiyat eseri. Yaklaşan kıyama insanları değiştiren ifadelerinden okur.

Beckett, Coetzee'ye kalırsa, umut değilse de en azından cesaretin anlamına yaklaşıyordu.

Cesaretin sarhoşluğu demek geliyor içimden.

İnsan olmanın insana sunduğu ilk duygunun utanç olduğu dünyada yeni bir dil nasıl kurulabilir?

Açlıktan ve bin bir çeşit zulümden

Cesaret ile sarhoşluk

BAHÇE

YILDIRIM TÜRKER

kırılanların dünyasında bireye, hiçbir şey olmamış gibi, her şey doğal akışındaymış gibi davranmak, körlüğü yeniden üretmek kalıyor.

Gönüllü ya da gönülsüz körleşmişlere teselli yaratmak, onlara pratik varoluş ipuçları sağlamak değildir has edebiyatın kendini memur ettiği görev.

Görünenin ardında, adı konmamış olan tereddütlerin, tekisiz sarsıntıların, dipten

gelen uçlunun peşindedir. Hakikatle zehirlenmiş, kendi sarhoşluğundan sarhoş edici bir dil çıkarmaya çalışan yazarın önerisi ne olabilir?

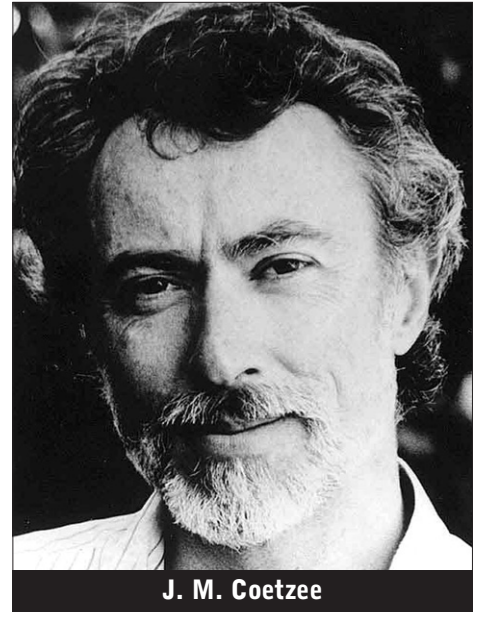
İnsana sarhoşluk halini hatırlatmak elbette. Hayati sorgulayabileceği, kendine en geniş ufku armağan edecek olan sarhoşluk halini.

Baudelaire'in 'Paris Sıkıntısı'na karşı önerdiği sarhoşluk. 'Sarhoş Olun' adlı mensur şiir, Tahsin Yücel çevirisiyle şöyle:

"Her zaman sarhoş olmalı. Her şey bunda: Tek sorun bu. Omuzlarınızı ezen, sizi toprağa doğru çeken Zaman'ın korkunç ağırlığını duymamak için, durmamacasına sarhoş olmalısınız.

Ama neyle? Şarapla, şiirle, ya da erdemle, nasıl isterseniz. Ama sarhoş olun.

Ve bazı bazı, bir sarayın basamakları, bir hendegin yeşil otları üzerinde, odanızın donuk yalnızlığı içinde, sarhoşluğunuz azalmış ya da büsbütün geçmiş durumda uyanırsanız, sorun, yele, dalgayı, yıldızı, kuşa, saate sorun, her kaçan şeye, inleyen, yuvanlı, şakiyan, konuşan her şeye sorun, 'saat kaç?' deyin; yel, dalga, yıldız, kuş, saat hemen verecektir karşılığını: "Sarhoş olma saatidir. Zamanın inim inim inilen köleleri olmamak için sarhoş olun durmamacasına! Şarapla, şiirle, ya da erdemle, nasıl isterseniz."

J. M. Coetzee

'Uluslararası şirketlerden daha fazlasını isteyin, kent sakinlerinizi koruyun'

✓ 'Küresel kent' kavramını geliştiren Columbia Üniversitesi sosyoloji profesörü Saskia Sassen'e göre İstanbul koreografik hareketlere sahip, dünyanın dört bir ucuyla temas halinde olan ve politik etkisi son derece yüksek bir şehir

✓ Son 20 yılı erken sanayileşme döneminden daha vahşi bulan Sassen; kentlerin, eşitsizliğin görünmesini sağladığı kanısında. Ünlü sosyolog, yoksulları dev firmaların gücüne karşı korumak için hükümetleri harekete geçmeye çağırıyor

BAHAR ÇUHADAR

İstanbul, geçtiğimiz iki gün dünyaca ünlü kentbilimcileri buluşturan bir konferansa ev sahipliği yaptı. Deutsche Bank Uluslararası Forumu Alfred Herrhausen Topluluğu ve London School of Economics tarafından düzenlenen 'Urban Age İstanbul' adlı konferans, duyurusunu öncesinde yaptığı bir de ödül verdi. Konferans ve yarışma daha önce Mumbai ve Sao Paulo'da gerçekleştirilmiş, bu şehirlerde sivil sözün artmasına katkı sunacak yerel projelere ödül verilmişti. İstanbul'un kazanırsa Edirnekapı'daki bir okulun kömürlüğünü, yoksul çocuklara ücretsiz akordiyon eğitimi veren atölyeye çeviren mimar Mehmet Selim Bakı'nın projesi 'Barış İçin Müzik' oldu.

Urban Age Konferansı'nın konuşmacılarından biri, büyük kentlerin geldiği noktayı analiz eden, 'küresel kent' kavramını yaratan ve geliştiren Columbia Üniversitesi profesörü sosyolog Saskia Sassen'di. Radikal'e konuşan ünlü sosyolog, ülkelerinin ötesine geçen 'küresel kent' kavramını, küresel kentin yoksullarını ve şehir globalleşirken dev finans güçlerinin eziciliğiyle nasıl başa çıkabileceğini anlattı.

Siz 'global kent' kavramı üzerine yoğunlaşıyorsunuz; biz İstanbullulara sorarsanız bu şehir daha çok kocaman bir köy... Sakinlerinin binbir türlü dertle içinde yaşadığı İstanbul'un Urban Age Konferansı için seçilmiş olmasının önemi ne?

Dışardan gelenlerin İstanbul hakkında olduğundan çok daha fazlasını düşündüklerini, yukarıdan bir görüşe sahip olduklarını biliyorum. Ama inanın bana Urban Age Konferansı'nın 2007 ve 2008'de düzenlendiği Mumbai ya da Sao Paulo ile karşılaştırıldığında İstanbul çok daha farklı. Burada koreografik bir hareket var. Mumbai ve Sao Paulo karman çorman şehirlerdir örneğin. Bir biçim, şekil göremiyorsunuz. Bana sorarsanız İstanbul büyük bir köy değil ama belki köylerden oluşan bir şehir. Aynı şeyi New York için de söyleyebiliriz.

İstanbul dev, kompleks bir şehir ve binlerce yıldır burada. Bir anlamda çok geniş ve çeşitli hareketliliklerin keşiştiği değişmez, durağan bir kent. Dünyanın hem doğu, hem batı, hem de kuzey ve güney eksenlerine dokunuyor. Kapasitesi çok yüksek ve çeşitli. Dahil olduğum büyük bir araştırma için 60 şehri iş aktivitesi, insan gücü, enformasyon alışverişi, kültür ve politik etkisi açısından incelemiştik. İncelemenin sonunda; İstanbul'un Washington, Pekin, Paris, Kahire, Londra ve Brüksel ile birlikte politik etki açısından ilk 10'da olduğu görüldü. Politik etkiyle kastettiğimiz, şehrin küresel politika geliştirmeye ve politik diyaloga olan etkisiydi. Türkiye'de faaliyet gösteren 19 bin uluslararası şirketin yarıdan fazlası İstanbul'da. Anılamaz bir enerji var. Dolayısıyla bu şehirden yaşamın zorlukları değil sadece mesele.

En nihayetinde İstanbul gibi global şehirler, ülkelerinin ötesine geçiyor...

Evet, aynı şekilde. Şehirler arasında çok sayıda ağ birbiriyle iletişime geçiyor. Kültürel ağlar, sivil toplum kuruluşları, ekonomik örgütlenmeler ve saire... Bu ağların da inanılmaz biçimde şehirleştiğini görüyoruz. Dünyaya bir bakın, tüm bu ağlar kültürel, sivil toplum çalışmalarını ya da tu-

Sassen, 'Para hep kirlidir. Ama yoksullarla çalışıyorsanız, kaynağa ihtiyacınız varsa parayı alır iyi sonuçlar için kullanırsınız' diyor.

rizmle ilgili olanlar hepsi şehirlerarası hareketlerin ürünleri. Küresel turizme bakın, en büyük payı 'şehir turizmi' alıyor. İnsanlar kentleri görmek istiyor. Dünyada nüfusun büyük çoğunluğu küçük şehirlerde, kasabalarda yaşıyor ve şehirleri görmek üzere seyahat ediyorlar. New York, İstanbul, Londra, Hong Kong gibi kompleks şehirler heyecan vericidir.

Şehirlerin birbiriyle iletişime geçmesinden bahsederken, kentliler açısından durum nasıl? Bahsettiğiniz ağları kuranlar şehrin elitleri mi? Yoksul kesimin payına ne düşüyor?

Çoğu ülkede orta kesimin daha ulusal olduğu kanısındayım. Globalize olan özellikle öğrenciler, yoksul sanatçılar, çevre ya da insan hakları gibi konularda çalışan yoksul aktivistler. Global ağ içinde eğilim, yatay ilişki kurmak. Yani neticede zenginler zenginlerle, sanatın elitleri birbirleriyle, yazarlar yazarlarla ve aktivistler aktivistlerle, yoksul öğrenciler yoksul öğrencilerle, göçmenler göçmenlerle iletişim halinde.

Şehir, ber yandan da zenginle fakirin sürekli olarak da keşiştiği bir mekân. Arabasına binip lüks konutuna gitmek üzere yola çıkan bir zengin sokaktaki insanla, satıcılarla karşılaşır. Baktığımızda şehir, her şeyi görünür kulan bir yaşam alanıdır; yoksulluğu, eşitsizliği, gücü görünür kılar.

Şehir küreselleşirken bir yandan da kendi sakinlerini dışarı atıyor. Bizde şu sıra en canlı örnek Sulukule. Mahalleli

kentsel dönüşüm adına evlerinden ve hatırı işlerinden oluyor.

Her global şehirdeki gibi... Evler, yaşam pahalılaşıyor, lüks tüketim artıyor. Bu çok önemli. Düşük gelirliler evsizleşiyor, aynı zamanda düşük karlı firmalar da yok olmaya başlıyor. Gelen büyüklerle rekabet edememeye başlıyor ve çekiliyorlar. Şanghay'da hükümet tam üç milyon insanı şimdi bildiğimiz Şanghay'ı yeniden inşa etmek için şehrin dışına taşımıştı. Ve insanların ellerinden alınan evlerin yerine yüksek binalar dikildi. İnsanlar işlerine gitmek için uzun yolculuklar yapmak zorunda kalmaya başladı. Tüm küresel şehirlerdeki gibi, aynı öykü. Bu sürekli olarak tekrarlanıyor. Kendi evlerine, belki evlerinin arkasında küçük bir bahçeyle sahip olan insanların yaşadıkları yerler değer kazanıyor, milyonlar yer değiştirmek zorunda kalıyor.

Küreselleşme söz konusu olunca, küresel kent üzerine eğilme sebebim bu. Ayrıca sektörler küreselleştikçe tüm dünyada faaliyet gösterebilir hale geldikçe gittikçe daha fazla dijital teknoloji kullanılmaya başlanıyor. Küresel kapital ister Sao Paulo'da, ister Dublin'de, ister Cakarta ya da Manila'da olsun aynı dijital formu alıyor.

'Mükemmel değil, çok şehir isteniyor'

Global firmalar çok fazla sayıda şehirde faal olmak ister. Hep söylenir, şehirler yarışıyor diye. Hayır, şehirler yarışmıyor. İstanbul, Sao Paulo'dan ya da Buenos Aires'ten çok farklı. Ulus-

lararası firmalar mükemmel şehirler istemez, sayı olarak çok şehir ister. İşte bu yüzden bu İstanbul'da 10 binden fazla uluslararası şirket faaliyet gösteriyor. Bir şehirde ofis kurunca, bu diğer insanların yerinden edilmesini beraberinde getirir. Ve oraya dev bir bina dikersiniz.

Dev firmalar çok iyi oldukları ve insanlara iş fırsatı yaratmak istedikleri için yayılmıyor dünyaya. Kâr için yayılıyorlar. Farklı ülkelere fabrika, bir McDonald's, bir zincir mağaza kurarsanız finansınız, muhasebeniz, merkez ofislerinizin de daha komplike hale gelir. Genişlersiniz, lüks ofisler kurar, yüksek maaşlı profesyoneller çalıştırırsınız. Onlar için lüks evler gerekir. Şehirler bu şekilde birbirini kovalar. Küresel kent işleviyle kastettiğim, bu.

Siz küreselleşen kentten, insanları politikleştirirdiğinden de söz ediyorsunuz...

Evet, çünkü bu şekilde bir evsizleştirme, insanları politikleştirir. İnsanlar politik bir algı sahibi olmaya başlar. Hakları için mücadele ederken, kendilerini küresel politikaya temasa geçmiş bulur. Bahsettiğimiz, evinizin yanına kurulmuş bir fabrika ya da yüz kursor yıllık bir sigorta firması değil. Hayır. Bunlar, sahibinin kim olduğunu bile bilmediğiniz uluslararası şirketlerdir. İlgünç olan şu ki, bu sayede küreselleşme şehirlerde daha görünür hale geliyor. Evet, hoş bir hikâye değil ama olan biten bu. Bu yüzden şehir yönetimlerinin küresel şirketlerden daha fazlasını istemelerini söylüyorum sürekli.

Ne yapılabilir mesela?

Boston'da bunun bir örneği yaşandı. Uluslararası şirketler Boston'a ilk geldiklerinde kent yöneticileri "Tamam. Buraya lüks binalarınızı konurabilirsiniz ama bir şartla" dedi. 'Linkage' adını verdikleri bir program vardı. Buna göre gelen şirket binasını dikerken yoksul kesim için evler de inşa etmek zorundaydı. Bu New York örneğinden daha akıllıca bir fikirdi. New York belediyesi Manhattan'ın göbeğine dev binalar dikilirken, şirketlere bazı boş şehir alanları yaratma şartını öne sürmüştü. Ama neticede ölü şehir alanları oldu bunlar, kimse oraya gitmek istemiyor.

Boston'daki model işe yaradı. Gerçi en nihayetinde siyasiler değişti ve program da ortadan kalktı. Küresel firmalardan bir sürü şey istenebilir. Metro istasyonu mesela. Londra'da, şirketlerden yerleştikleri alana toplu taşıma sistemleri kurmalarını istemişlerdi. Bu da iyi bir fikir.

'10 milyon ABD'li evsiz kalacak'

Global bir şehir olmak, şehrin insanına ne kadar, demistiniz. Tarihin gelişimine direnmek çok zor. Devletlerin, şehirlerin durumunu farkına varması ve daha koruyucu olması gerekiyor. ABD'de finansal kriz ertesinde orta sınıftan bir sürü insan evsiz kaldı. Her gün ortalama 10 bin aile evini kaybedecek. Ve orta sınıf çadırlarda yaşamaya başlamışken hükümet sadece duruyor. Öngörülerimize göre iki sene içinde 10-12 milyon insan evini kaybedecek. Bu çok vahşice.

Her zaman söylerim, yaşadığımız çağ, insanların haftada yedi gün, günde 10 saat çalıştığı erken sanayileşme döneminden bile daha sert. Şehir tüm bu olan bitene bir projeksiyon tutuyor. Bir şeyler görünür hale geliyor. Evsiz kalan insanlar, devasa eşitsizliği görebiliyorsunuz.

Sulukule Platformu, evlerinden olanların mahallelerine dönmelerini için, gönüllü uzmanlarla 'Alternatif Sulukule Projesi'ni hazırlamıştı. Bu konferansın yarışmasının ruhuna uygun bir projeydi ancak başarısız oldu. Gerekçeleri, ödüllü veren Deutsche Bank'ın küresel krizi tetikleyen mortgage krizinin baş aktörlerinden biri olması ve ABD'de evsizleştirmeye yol açan uygulamalarda bulunmasıydı.

Ama yarışmayı düzenleyen banka değil, bankaya bağlı olan vakıf.

Evet, ama ne fark eder ki? Platform, bir yandan binlerce insanı evsiz bırakırken bir yandan da başka şehirleri iyileştirmeye yönelik projelere para verilmesini dürtüyor buluyor.

Karara saygı duyuyorum ama... Bana sorarsanız her para kirlidir. ABD'deki Ford Vakfı'nı düşünün. Ülke'deki yoksul organizasyonlar için çok güzel politikaları var. Bu para! Çok kirli yerlerden gelir. Ben paranın bu kadar çok doluşup değiştiğinden memnunuz.

Para, size bulaşığı hasta edecek bir virüs değildir. O parayı alınca siz de aynı hastalığa bulaşır, işçileri, insanları umursamaz birine dönmezsiniz. Paranın pahalı şampanyalarla harcandığını düşünün. Parayı işlere gitmesini tercih ederim. Gençken, babamdan asla para almazdım. Şu anda kesinlikle para kazanmak için danışmanlık yapıyorum. Danışmanlık yapıyorum ama para için değil. Yoksullarla çalışıyorsanız ve kaynağa ihtiyacınız varsa bu parayı kullanırsınız.